

Ministerie van Veiligheid en Justitie
t.a.v. de Minister voor rechtsbescherming
De heer drs. S. Dekker
Postbus 20301
2500 EH 's-GRAVENHAGE

Tilburg, 8 april 2018

Onze referentie : PBL
Telefoonnummer : 013-5494962
Emailadres : p.blokland@dktnotarissen.nl
Betreft : reactie op consultatievoorstel Wet wegneming notariskosten bij algehele gemeenschap van goederen

Geachte heer Dekker,

Op de vraag in hoeverre het onderhavige wetsvoorstel zich verdraagt met de gedachte dat in een beschaafd land sprake dient te zijn van rechtsbescherming, in die zin dat burgers op adequate wijze worden voorgelicht over de gevolgen van de keuzes die zij maken, is door andere respondenten reeds genoegzaam ingegaan.

Het is evident dat de ambtenaren van de burgerlijke stand - ook blijkens hun eigen reacties op het consultatievoorstel - niet geëquipeerd zijn om een dergelijke voorlichting te geven. Aangezien mag worden verondersteld dat een groot deel van de aanstaande echtgenoten er niet voor zal kiezen om zich vooraf door de notaris te laten voorlichten, zou de rechtsbescherming er wel eens bij in kunnen schieten.

Voor het notariaat zelf is dit overigens helemaal niet zo erg. Verwacht kan worden dat er - denk bijvoorbeeld aan internationale gevallen of aan huwenden die de Nederlandse taal niet goed machtig zijn - regelmatig "per ongeluk" in de algehele gemeenschap van goederen gehuwd zal worden, en het is nu eenmaal een gegeven dat cliënten er meer geld voor over hebben om een eenmaal ontstaan probleem op te lossen dan om het ontstaan van een probleem te voorkomen. Een beroep op de "spijtoptantenregeling" (Besluit Minister van Financiën 5 juli 2010, DGB2010/872M, zal ongetwijfeld tot de dagelijkse praktijk van het notariaat gaan behoren.

In elk geval zal, als dit systeem wordt ingevoerd, blijken of inderdaad - zoals de tegenstanders van wetsvoorstel 33 987 dat tot de invoering van de thans geldende beperkte gemeenschap van goederen heeft geleid hebben betoogd - 70% van de huwenden kiest voor de algehele gemeenschap van goederen; ik heb het sterke vermoeden dat dat niet het geval zal zijn.

Ernstiger is dat het consultatievoorstel de rechtsbescherming van derden, zoals schuldeisers van de echtgenoten en de Belastingdienst, in gevaar brengt.

Wat wordt hiermee bedoeld?

Uit het voorgestelde artikel 1:44a lid 3 BW blijkt dat de verklaring van de echtgenoten (dat zij kiezen voor de algehele gemeenschap van goederen) uitsluitend in het huwelijksgoederenregister wordt ingeschreven als zij daarom verzoeken. Afgezien van

het feit dat de echtgenoten daarvoor een buitenproportioneel hoog griffierecht van maar liefst € 187,-- verschuldigd zijn, is er voor hen ook geen voordeel mee te behalen. Immers, het is moeilijk in te zien op welke wijze de echtgenoten de inschrijving van het feit dat zij in de algehele gemeenschap van goederen gehuwd zijn "aan derden kunnen tegenwerpen" in de zin van artikel 1:116 lid 1 BW. De inschrijving van het feit dat er sprake is van een algehele gemeenschap van goederen is helemaal niet in het voordeel van de echtgenoten maar juist in het voordeel van derden, met name in het voordeel van schuldeisers van een echtgenoot die door de inschrijving weten dat het vermogen dat door de andere echtgenoot ten huwelijk is aangebrachte en/of krachtens erfrecht of gift is verkregen, deel uitmaakt van de (algehele) gemeenschap van goederen en dus voor hen ook verhaalsobject is.

Het is dus geen al te gewaagde veronderstelling dat de overgrote meerderheid van de echtgenoten die opteren voor de algehele gemeenschap van goederen de "44a-verklaring" niet in het huwelijksgoederenregister zullen laten inschrijven. Enerzijds omdat ze geen zin hebben om € 187,-- te betalen (het trouwen is zo al duur genoeg) maar anderzijds omdat die inschrijving voor hen geen enkel voordeel heeft (behalve dan het wereldkundig maken van het feit dat ze werkelijk zo waanzinnig veel van elkaar houden dat ze alles willen delen).

Het structureel niet-inschrijven van de keuze voor de algehele gemeenschap van goederen in het huwelijksgoederenregister is nadelig voor de betrouwbaarheid van het rechtsverkeer en de openbare registers, korthedshalve verwijs ik hiervoor naar de reactie van de KNB op het consultatievoorstel. Maar niet alleen dat: met de niet-ingeschreven "44a-verklaring" hebben de echtgenoten in feite een troefkaart in handen die zij naar believen al dan niet kunnen uitspelen. Als een schuldeiser zich wil verhalen op goederen van de gemeenschap, kan het van belang zijn om de schijn dat er slechts sprake is van een beperkte gemeenschap van goederen te handhaven, als een echtgenoot overlijdt kan het, in het kader van de erfbelasting, fiscaal interessant zijn om wel met de algehele gemeenschap van goederen voor de dag te komen (of juist niet, als de echtgenoot zonder aanbrengsten en erfrechtelijke verkrijgingen als eerste overlijdt). Kortom, dit wetsvoorstel introduceert in het huwelijksvermogensrecht het *Repelsteeltje-effect*: niemand weet dat we in de algehele gemeenschap van goederen zijn getrouwd, en alleen als het ons goed uitkomt, komen we ermee voor de dag.

Schuldeisers en Belastingdienst hebben het nakijken. Onder omstandigheden - zo merk ik nog op - overigens ook de echtgenoot die de "troefkaart" niet in handen heeft en dus niet kan bewijzen (of wellicht gewoon niet weet) dat er sprake is van een gemeenschap van goederen; zou het niet voor de hand liggen om in artikel 1:44a BW in elk geval te bepalen dat *iedere echtgenoot* een gewaarmerkt afschrift van de verklaring krijgt?

Overigens bestaat er in Boek 1 BW ook geen verplichting voor het notariaat om huwelijkse voorwaarden in het huwelijksgoederenregister in te schrijven, en dus valt niet uit te sluiten dat notarissen op verzoek van cliënten die (via huwelijkse voorwaarden) in algehele gemeenschap van goederen trouwen de inschrijving achterwege laten, al was het maar vanwege het feit dat dit (door het écarteren van de enorm hoge griffierechten) een voordeel tegenover de concullega's oplevert.

Artikel 1:116 BW is geschreven vanuit de algehele gemeenschap van goederen als wettelijke stelsel en gaat dus - ook in deze situatie - ten onrechte uit van de veronderstelling dat het inschrijven de echtgenoten in een voordeliger positie brengt ten opzichte van derden. Sinds 1 januari 2018 is dat niet meer het geval.

Afgezien van de discussie of het wenselijk is om de echtgenoten "op eigen houtje" te laten beslissen tussen het huwen in de beperkte of algehele gemeenschap van goederen, is mijn conclusie derhalve:

- dat het voorgestelde artikel 1:44a en het bestaande artikel 1:116 BW dienen te worden aangepast op zodanige wijze dat de inschrijving van de keuze voor de algehele gemeenschap van goederen respectievelijk de akte van huwelijkse voorwaarden altijd in het huwelijksgoederenregister wordt ingeschreven (de inschrijving in het register als constitutief vereiste);
- dat het griffierecht voor een dergelijke inschrijving drastisch verlaagd dient te worden; als het huidige tarief van € 187,-- werkelijk slechts kostendekkend is, dan spreekt dat boekdelen over de efficiency - of beter gezegd het gebrek daaraan - van de gerechtelijke organisatie (zeker nu een vergelijkbare registratie als het Centraal Testamentenregister door de KNB voor luttele euro's per inschrijving kan worden bijgehouden).

En - als we dan toch bezig zijn - zou het geen goed idee zijn om bij een dergelijke wetswijziging meteen artikel 1:99 lid 1 BW aan te passen in die zin dat het indienen van een echtscheidingsverzoek (etc.) slechts leidt tot ontbinding van de gemeenschap van goederen indien dit wordt ingeschreven in het huwelijksgoederenregister? De inschrijving in het register van het indienen van het echtscheidingsverzoek dus als constitutief vereiste voor de ontbinding van de gemeenschap.

Daarmee zou voor de praktijk (van het notariaat) door inzage in het huwelijksgoederenregister ondubbelzinnig kunnen worden vastgesteld of de gemeenschap van goederen - en dus de bestuursregeling - nog bestaat, zodat de noodzaak om de andere (bij het bestaan van de gemeenschap niet bestuursbevoegde) echtgenoot voor alle zekerheid toch te laten meetekenen kan vervallen. Zie ook A.J.M. Nuytinck, 'Moet art. 1:99 op de schop?', WPNR 6975 (2013).

Tot nader overleg over bovenstaande gedachten en het wetsvoorstel in het algemeen uiteraard gaarne bereid, verblijf ik,

met vriendelijke groet en hoogachting -

Mr. P. Blokland
Notaris te Tilburg